

İngilizce yayınlanan **15 Temmuz: Erdoğan'ın Sahte Bayrak Operasyonu ve Türk Demokrasisinin Sistemik Yıkımı** Raporunun Türkçe Özeti

15 Temmuz 2026

15 Temmuz ve Türk Demokrasisinin Sistemik Yıkımı

15 Temmuz üzerinden geçen on yıl sonunda sorulacak soru Erdoğan'ın sözde darbe girişiminden ne ölçüsünde fayda sağladığı değildir, zirâ bu tartışma kabul edilmez bir gerçektir.

Erdoğan 15 Temmuz'u gerekçe göstererek olağanüstü hâl ilan etti, kamu yönetiminde geniş çaplı tasfiyeler gerçekleştirdi, ordunun komuta kademesi ve yargı kadrolarını siyasi destekçileri ve işbirlikçileri ile doldurdu, milyarlarca dolar değerinde özel mülkiyete el koydu, Hizmet Hareketi'ni kriminalize etti, bağımsız medya kuruluşlarını susturdu, sivil toplumu zayıflattı, gerçek denge ve denetleme mekanizmalarından yoksun bir başkanlık sistemi kurdu ve siyasi muhalefeti yeniden şekillendirdi.

O halde asıl soru şudur: Bu sonuçlar, 15 Temmuz'un ardından kendiliğinden gelişen doğal bir sürecin ürünü müydü, yoksa yaşananlar, başından itibaren tek adam rejimi projesinin önceden planlanmış bir parçası mıydı? Bu raporda incelenen deliller ikinci ihtimali işaret etmektedir.

15 Temmuz, Erdoğan iktidarının resmi anlatısında olduğu gibi bir halk direnişi veya kurumların demokratik düzene bağlılığı sayesinde başarısız olan, kendi içinde tutarlı bir askerî

darbe değildi. Gerçek bir darbenin temel operasyonel mantığıyla bağdaşmayan; sınırlı, kaotik ve daha baştan başarısız olacak şekilde kurgulanmış askerî bir operasyondur.

Öncelikle, 15 Temmuz operasyonunun görünür bir lideri yoktu ve ülkenin siyasi liderlerini derdest edecek elle tutulur bir plandan yoksundu. İletişim altyapısı ele geçirilemediği gibi hükümete yakın medya kuruluşlarının büyük ölçüde yayınlarına devam etmesine izin verildi. Komuta yetkisine ve mobilizasyonun ‘sözde’ genel amacı hakkında hiçbir bilgiye sahip olmayan askerî öğrenciler ve alt rütbeli personel sahaya sürüldü. Operasyon akşam trafiğinin en yoğun olduğu saatlerde başladı ve askerî bir darbenin stratejik hedeflerine ulaşmaya hiç bir katkısı olmayan, buna karşılık kamuoyundaki görünürlüğü ve tepkiyi en üst düzeye çıkaran sahnelerle dolu bir senaryo sergilendi.

Üst düzey askerî ve istihbarat yetkilileri önceden istihbarî bilgi almış olmalarına rağmen, hareketliliği önleyecek hiçbir tedbir almadılar. Daha sonra Meclis Araştırma Komisyonu ve mahkemeler önünde sorgulanmaktan kaçtılar; aksine terfi ettirildiler veya başka şekillerde ödüllendirildiler.

Resmî anlatı, bütün bu çelişkilerin tesadüf olarak kabul edilmesini dayatmaktadır, oysa bunlar tesadüf değildi.

Terör tehdidinde müdahale etmeleri yönünde emir aldıklarını ifade eden subay ve askerlerin tamamının beyanları görmezden gelinemez. Tatbikata katıldıklarını düşünen askerî öğrencilerin, darbenin stratejik planlayıcıları olarak gösterilmesi hiçbir şekilde makul değildir. Erdoğan’ın güvenliğini sağlayan pilot ve güvenlik görevlilerinin, aynı zamanda ona ‘darbe’ yapmaya çalışan bir operasyonun parçası oldukları ileri sürülemez. Erdoğan’ı tutuklamak üzere hazırlanan ekibe Erdoğan güvenli bir şekilde Marmaris’ten ayrıldıktan sonra Marmaris’e hareket emri verilmesi tesadüfle açıklanamaz. Ayrıca hükümetin 15 Temmuz sonrasındaki uygulamaları da standard bir acil durum müdahalesi olarak görülemez.

Olaylar henüz devam ederken, önceden hazırlanmış tasfiye listeleri ilan edildi ve uygulamaya konuldu. Herhangi bir soruşturma yapılmamışken binlerce hâkim ve savcı görevden alındı. Meclis Araştırma Komisyon raporu rafa kaldırıldı ve kamuoyundan gizlendi. İletişim kayıtlarının incelenmesi, komutanların ifadeye çağırılması, balistik delillerin araştırılması ve sivil ölümlerinin aydınlatılması yönündeki sanıkların ve muhalefet milletvekillerinin talepleri sürekli engellendi veya reddedildi.

Görülüyor ki, Erdoğan rejiminin 15 Temmuz’la ilgili gerçeği ortaya çıkarma gibi bir niyeti hiç olmadı. Tam aksine, rejim kendi anlatısını herkese dayattı, anlatıyla çelişen delilleri karartmaya çalıştı ve muhalif sesleri susturdu.

Resmî anlatı, bağımsız biçimde kanıtlandığı için değil, onu eleştirel biçimde inceleyebilecek kurumlar ortadan kaldırıldığı ve alternatif anlatılar kriminalize edildiği için tek geçerli söylem olarak kaldı. Mahkemeler suçlamaları hükümlere dönüştürdü. Hükümet yanlısı medya, savcılarının iddialarını kanıtlanmış gerçekler gibi sundu. Erdoğan rejimi, Hizmet'le bağlantılı olduğu iddiasıyla 130 binden fazla insanı KHK'larla devlet kurumlarından uzaklaştırdı.

Bireysel sorumluluğun yerini 'iltisak' yoluyla oluşturulan bir suçlulukla ikame edilmesi, 15 Temmuz sonrası düzenin en önemli hukuki dönüşümüdür. Banka hesapları, iletişim uygulaması, gazete veya dergi aboneliği; bir okula çocuğunu göndermek, yardım kuruluşuna destek vermek, sendikaya üye olmak gibi gerekçeler suç delili olarak kullanılmaktadır. 15 Temmuz öncesinde hukuka uygun olan bu faaliyetler, geriye dönük olarak terör örgütü üyeliğine delil olarak kabul edilmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, bu yaklaşımın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin bir çok maddesini ihlal ettiğine defalarca hükmetmiştir.

Cezalandırmanın boyutu, siyasi hedefi açıkça ortaya koymaktadır. Hizmet iltisakı gerekçesiyle hakkında soruşturma açılan, kovuşturulan, görevden alınan, hapsedilen veya toplumsal yaşamdan dışlanan insanların sayısı ile askerî hareketliliğe doğrudan katıldığı iddiasıyla mahkum edilen kişilerin sayısı arasında izah edilemeyecek bir orantısızlık vardır. 15 Temmuz olayına katıldığı iddiasıyla mahkum edilen asker ve polis sayısı yaklaşık 5000 iken, hakkında 'terör' soruşturması açılan kişi sayısı 2 milyondur.

Amaç yalnızca darbeye katıldığı iddia edilen kişileri cezalandırmak değildi. Amaç, özerk bir sivil toplum grubunu ortadan kaldırmak, bağımsız kadroları devletten uzaklaştırmak, ekonomik kaynakları yeniden dağıtmak, rejime bağlı yeni bir bürokrasi oluşturmak ve korkuyu toplumsal ve siyasi yaşamın kontrol edilmesinde bir yönetim aracına dönüştürmektir.

Hizmet Hareketi, ilk ve en kapsamlı biçimde hedef alınan grup oldu. Hareketin mensupları, kurumları ve sempatizanı olduğu iddia edilen kişiler, topluca en temel anayasal haklarından mahrum edildi, aileleri damgalandı. Bu insanların mesleki ve toplumsal varlıklarını sürdürmeleri giderek imkânsız hâle getirildi, çocukları dahi bu uygulamaların sonuçlarından nasibini aldı.

Ortaya çıkan bu durum ancak bu insanları "sivil ve sosyal ölüme terk etme" kavramıyla açıklanabilir.

Zulüm Türkiye ile sınırlı kalmadı. Erdoğan rejimi; Hizmet Hareketi'ne mensup olduğu iddia edilen kişileri yurt dışında hukuka aykırı iadeler, kaçırımlar, pasaport kısıtlamaları, iade talepleri, gözetim, tehdit ve diplomatik baskı yoluyla takip etti ve etmeye devam ediyor. Farklı kıtalardaki okullar ve eğitim kurumları rejim tarafından gasp edildi veya baskılarla kapatıldı.

Bu ulusötesi baskı kampanyası, amacın hiçbir zaman yalnızca bir gecenin faillerinden hesap sormak olmadığını göstermektedir. Aksine amaç bütün bir sivil toplum grubunun varlığını ortadan kaldırmaktı.

Aynı baskıcı yöntemler zaman içinde başka kesimlere de uygulandı. Bir tehdit belirlendi veya üretildi. Yandaş medya gerekli korku ve nefret iklimini oluşturdu. Savcılar soruşturmalar başlattı. Mahkemeler rejimin siyasi talimatlarını hukuki kararlara dönüştürdü. Kürt siyasetçiler, gazeteciler, insan hakları savunucuları, sivil toplum aktörleri, seçilmiş belediye başkanları, iş insanları ve muhalif siyasetçiler, Hizmet Hareketi ile aynı ölçekte olmasa da benzer muameleye maruz bırakıldı.

Bu nedenle bu süreçte yapılan zulüm, sadece Erdoğan'ın Hizmet Hareketi'ne yönelik bir tavır olarak algılanamaz. Bu süreç, bugünkü otoriter düzenin kurum ve yöntemlerinin geliştirildiği bir prova alanı işlevi gördü. Muhalefet partilerine yöneltilen baskılar da 15 Temmuz'dan bağımsız değildir. Bunlar, 15 Temmuz üzerinden kurulan düzenin devamı niteliğindedir.

2017 anayasa referandumu bu düzene kalıcı şeklini verdi. Olağanüstü hâl koşullarında ve büyük bir medya eşitsizliği altında gerçekleştirilen referandumla parlamenter sistem ortadan kaldırıldı, yürütme yetkisi cumhurbaşkanlığında toplandı ve demokratik kurumlar işlevsizleştirildi.

Türkiye bir gecede demokrasiden diktatörlüğe geçmedi. 15 Temmuz bu dönüşümün belirleyici katalizörü oldu. Parlamento, mahkemeler ve seçimler şekli olarak varlığını sürdürse de bu kurumların iktidarı sınırlandırma ve özgür siyasi rekabeti güvence altına alma kapasiteleri yok edildi.

Lider, devlet ve millet kavramlarının birbirleriyle özdeşleştirilmesi tek adam rejimlerinin temel özelliğidir. Erdoğan'a sadakat, devlete sadakatle eş tutuldu. Erdoğan'ı eleştirmek, millete düşmanlık olarak gösterildi. Delil talep etmek, terörizmi desteklemek olarak kabul edildi.

Bu nedenle rapor, 15 Temmuz sonrasında yaşananların, 'gerçek bir güvenlik krizine karşı verilmiş geçici fakat ölçüsüz bir tepki' olarak açıklanamayacağını ortaya koymaktadır.

Olağanüstü hâl geçici olmadı. Kurumsal değişiklikler orantılı değildi. Cezalandırma bireyselleştirilmedi. Suçun şahsiliği ilkesi hiçe sayıldı. Yargı bağımsızlığı yok edildi. El koymalar, kanıtlanmış suç teşkil eden fiillerle sınırlı tutulmadı.

Bu nedenle tarihin verdiği hüküm açıktır: 15 Temmuz, askerî bir yönetim girişiminin ardından demokrasiyi yeniden tesis etmedi. Türkiye'nin kusurlu bir demokrasiden otoriter tek adam rejimine geçişini tamamladı.

Aradan geçen on yıla rağmen cevaplanmayan soruların artık uluslararası denetlenebilirlik standartları çerçevesinde ele alınması gerekmektedir. Siyasi liderliğin, istihbarat teşkilatının, Genelkurmay Başkanlığının, üst düzey komutanların ve olay hakkında önceden bilgi veya yetkiye sahip kişi ve kurumların faaliyetleri uluslararası bağımsız kurumlar veya bir araştırma komisyonu tarafından araştırılmalıdır.

Meclis Araştırma Komisyonunun bütün toplantı tutanakları ve raporu yayımlanmalı; istihbarat uyarıları, askerî iletişimler, uçuş kayıtları, güvenlik kamerası görüntüleri, otopsi raporları ve balistik bulguları bağımsız uzmanlar tarafından incelenmelidir.

15 Temmuz'da hayatını kaybedenler soruşturmayı engellemenin gerekçesi olarak kullanılamaz; aksine, kaybedilen bu hayatlar bağımsız bir soruşturmayı zorunlu kılmaktadır.

15 Temmuz sonrasında oluşan mağduriyetler Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının uygulanarak giderilmeli, Türkiye'nin yargı sistemi evrensel hukuk standartlarına çıkarılmalıdır.

Keyfi olarak özgürlüğünden mahrum edilenler derhal serbest bırakılmalı, kamu görevinden haksız yere ihraç edilenlerin mağduriyetleri giderilmeli, el konulan mal varlıkları iade edilmeli ve zararlar tazmin edilmelidir. İşkence, zorla kaybetme, cinsel şiddet ve gözetim altında ölüm iddiaları ile ulusötesi baskı operasyonları sonlandırılmalı ve bağımsız merciler tarafından soruşturulmalıdır.

Bu raporun nihai hükmü nettir: 15 Temmuz, Erdoğan'ın sahte bayrak operasyonu ve tek adam rejiminin kurucu krizidir. Bu operasyonun amacı demokrasinin sistematik biçimde ortadan kaldırılabileceği siyasi koşulları inşa etmektir. Gerçekler bağımsız bir soruşturmayla ortaya çıkarılmadığı ve sorumlular yargı önünde hesap vermediği sürece 15 Temmuz, Türkiye'de demokratik düzenin tasfiyesini meşrulaştıran temel dayanaklardan biri olmaya devam edecektir.